

Egy sajátos oktatási módszer kihívásai: Recenzió az *Educational challenges in subject didactics education in the context of home education* című könyvről

Dáša Porubčanová, Zuzana Geršicová, Kateřina Bočková, Lenka Pasternáková, Silvia Barnová, Ivana Rochovská, Eva Dolinská, Mieczysław Dudek, & István Szőköl (2021). *Educational challenges in subject didactics education in the context of home education*. London: STS Science Centre, Ltd. in coedition with KEY Publishing. ISBN 978-1-908235-19-0 (STS Science Centre)

Földi Fanni

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Az otthontanulás az utóbbi másfél évben kiemelt jelentőséggel bír. A pedagógusoknak, szülőknek és tanulóknak egyaránt szembe kellett nézniük a megváltozott helyzet adta nehézségekkel. Az oktatási rendszerben megjelenő alternatív oktatás egyik módja az otthonoktatás, amelyről eddig kevés szakirodalom állt rendelkezésre. Dáša Porubčanová munkatársaival az otthonoktatás keretén belül is egy speciális területtel foglalkoznak, hiszen főként a sajátos nevelési igényű tanulók oktatására és tanítására fókuszálnak. A kötet különös figyelmet fordít a fogalmak pontos használatára és megkülönböztetésére, egyben egy összegző, módszertani és történeti áttekintést ad az otthonoktatásról és annak alakulásáról.

Az *Educational challenges in subject didactics education in the context of home education* című kötet által betekintést nyerhetünk az otthonoktatás didaktikai, illetve oktatásszervezési alkalmazásának témakörébe. A könyvben használt kifejezést, az egyéni oktatást a cseh jogszabályok alapján alkalmazzák. Emellett az *otthoni oktatás*, *otthoni iskola*, *házi tanítás* és *egyéni otthoni oktatás* kulcsszavai is jelentőséggel bírnak, hiszen az egyéni oktatást gyakran az *egyéni tanterv* és *egyéni oktatási program* kontextusába helyezik.

Mit is jelent az otthonoktatás fogalma? A tankötelezettség és a kötelező oktatás egyik formája. A szakirodalomban megkülönböztetik a brit *home education* és az amerikai *homeschooling* kifejezéseket. Ez a módszer a jogszabályban leírt feltételek mellett ad lehetőséget arra, hogy az oktatásért elsősorban a család és a szülők felelősek, ők irányítják a tanítás folyamatát. Az otthonoktatás keretein belül beszélhetünk arról is, ha a tanítási és tanulási

folyamat egy része az otthonon kívül, például könyvtárban zajlik.

A könyv létrehozásában több szerző is közreműködött: Dáša Porubčanová, Zuzana Geršicová, Kateřina Bočková, Lenka Pasternáková, Silvia Barnová, Ivana Rochovská, Eva Dolinská, Mieczysław Dudek és István Szököl. A bevezetésben olvashatunk arról, hogy az otthonoktatás témaköre igen vitatott, számos tanulmány szól mellette és ellene, és ezt az alternatív módot a cseh oktatásban kevésbé választják.

Az első fejezet az iskoláról mint intézményről szól, hiszen ez az oktatás elsődleges színtere. Felmerül a kérdés, hogy az iskolának milyen szerepe van az otthonoktatás során. A gyerekeket be kell iratni egy intézménybe. Az intézmény mind módszertani, mind szervezeti segítséget nyújt a szülők számára. Igénybe vehetik a pedagógiai tanácsadó szolgáltatást, amely a tanterv összeállításában, módszerek és erőforrások elérhetőségében segíti a szülők munkáját. A taneszközök és tankönyvek kölcsönzésére is van lehetőség. Az iskolában szervezett programokat az otthontanuló diákok is látogathatják. Minden félév végén vizsgázniuk kell az adott intézményben. A pedagógusok a szülőkkel együtt alakítják ki a határidőket. Az iskolának joga van felbontani az otthonoktatást, ha bármely feltétel nem teljesül, továbbá a szülők is bármikor kérhetik ezen alternatív mód megszüntetését.

A második fejezet a család témakörét öleli fel. A családnak meghatározó szerepe van a gyermekek fejlődésében. A családban szerzik a gyermekek első tapasztalataikat, segítségükkel tanulják meg a legalapvetőbb dolgokat, a szülők érzelmi háttérrel és biztonságot nyújtanak, formálják személyiségünket, értékrendünket, önmagunkhoz és a világhoz való viszonyulásunk. A neveléstudományi kutatások kiemelik a szülők iskolázottságát is, összefüggésben a gyermekek iskolai teljesítményével. A család befolyásolja a gyermekek fejlődését és ez a hatás az otthonnevelés során meghosszabbodik. A család mint fogalom meghatározásáról, funkcióiról és a jelen kontextusban megváltozott szerepekről is olvashatunk, mint például, hogy a szülők veszik át a tanárok szerepét. Ebben a módszerben a tanulás és nevelés résztvevői a gyermekek és főként a szülők, de más családtag is részt vesz a folyamatban. A családtagok egymásnak adják át a tudást és tapasztalatokat, értékeket és készségeket. Példaként említhető, mikor a kortársak tanulnak egymástól, például a testvérek, vagy generációk oktatják egymást, mint mikor a gyermekek tanítják a technológia használatát szüleiknek. Mindegyik tanulási folyamat hasznos és gazdagító a benne részt vevők számára.

A harmadik fejezet az oktatási módszerekről szól, azokról a nevelési és oktatási módszerekről, amelyek hozzájárulnak a kijelölt oktatási és nevelési célok eléréséhez, amelyek támogatják a diákok fejlődését. Az eredményesség érdekében elengedhetetlen, hogy az otthoni nevelés során is megismerjék és kiválasszák a megfelelő módszereket. Ezen módszerek közé tartozik a követelmények felállítása, a magyarázat és a meggyőzés, a gyakorlás, a példák és értékelési módszer, a játék és végül a munka mint eszköz. Ezen módszerek osztályozására is kitérnek a szerzők, továbbá az innovációra egyaránt. Az el-

múlt években törvénymódosítás történt az oktatási rendszerben, amely által a szakoktatás a szakmai kompetenciák fejlesztését célozza, hozzájárulva a munkaerőpiac követelményeihez, a duális képzés kialakításához.

A negyedik fejezet szól az otthonoktatásról mint alternatív módszerről. Az elején az alternatív módszer fogalmát mutatják be, ezt követően az otthonoktatást, az egyéni oktatást és az otthoni iskolát. A cseh és a szlovák otthonoktatásról szóló jogszabályok megismerésével folytatják. Ezen oktatási formára a szülőknek pályázniuk kell. Olvashatunk a feltételekről is, amelyek szükségesek az otthonoktatáshoz. Ezen módszer igen megkérdőjelezhető, így külön ismertetnek olyan pedagógiai kutatásokat, amelyek segítik a mélyebb megismerést. Az egyik leggyakoribb és talán legerősebb érv az otthontanulás ellen a nem megfelelő szocializáció. Az elszigeteltség, a kapcsolattartás és a társakkal való kommunikáció hiányát emelik ki. Szintén vitatott, hogy a szülőnek vagy az államnak van joga dönteni a gyermekek oktatásáról és neveléséről. A szerzők kiemelik, hogy ezen területen végzett vizsgálatok elsősorban az otthoni nevelés hatékonyságára vonatkoznak, a sajátos nevelési igényű diákok oktatásával kevés kutatás foglalkozik. A fejezet végén az eredmények értékeléséről, zárásként pedig a finanszírozásról olvashatunk.

Az ötödik fejezet az otthontanulás fejlődését mutatja be egy neveléstörténeti áttekintés segítségével. A régi zsidó, az ókori görög és római kultúra bemutatásától, a középkor, a reneszánsz és a 17. századi otthonnevelési módszer kialakulásától a jelenlegi formák bemutatására törekedtek a szerzők. Ezen történeti áttekintés mellett olyan személyek nevelési módszereit is bemutatják, mint Jiří Kotásek, Jean Jacques Rousseau, John Holt, A.S. Neill, P. Gray, Ivan Illich.

A hatodik fejezettől kezdődően szól a sajátos nevelési igényű gyerekek oktatásáról. Mint mindegyik fejezet ez is logikusan felépített, törvényi háttér bemutatásával, a definíciók meghatározásával kezdődik. Tartalmazza a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos nézetek változását, nevelési lehetőségeit, milyen támogatást kaphatnak, szó van a pedagógiai és egyéni oktatási tervekről és azon pedagógiai vizsgálatokról, amelyek ezen csoportot érintik.

A hetedik fejezet köti össze a könyv két fontos elemét, az otthonoktatást és a sajátos nevelési igényű gyerekeket. Az otthonoktatás akkor lehet előnyös, hogyha a gyerekek frusztráltan érzik magukat egy csoportban, akkor itt kényelmes környezetben tanulhatják meg az anyagot, több teret biztosít érdeklődésüknek. Egyes vizsgálatokból az is kiderül, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek tanítására nincsenek megfelelő szakemberek az egyes intézményekben.

A nyolcadik fejezet szemlélteti a speciális módszereket és az oktatási formákat a sajátos nevelési igényű gyermekek számára. Az otthonoktatás egy olyan oktatási forma lehet, amely a sajátos nevelési igényű gyermekeknek megfelelő lehetőséget biztosít az igényeiknek megfelelően, amelyeket egy hagyományos oktatási rendszer nem tud biztosítani számukra.

A kilencedik fejezet egy átfogó képet ad az oktatási értékelésről. A szerzők ismertetik az oktatási értékelés fogalmát, funkcióit és megközelítéseit. Az értékelés része a visszacsatolás, valamint a pedagógusok hozzáállása mind a diákokhoz, mind az értékelési módszerekhez. A szerzők kitérnek új vizsgálati és értékelési módszerekre egyaránt.

Az utolsó fejezet pedig az iskola-bezárásokról és ennek hatásairól szól a járványhelyzetre való tekintettel. A téma igen releváns, több hazai és nemzetközi szakirodalom is a pandémia hatásaival foglalkozik. Ezen időszak a szülőknek és pedagógusoknak, és természetesen a tanulóknak is komoly kihívást és újfajta oktatási módot jelentett. Az olvasó betekintést nyerhet a szlovák iskolák bezárásáról, hogyan alakult a távoktatás, mind az általános mind a középiskolákban a járvány idején, hogyan érintette a hátrányos helyzetű tanulókat a társadalmi kapcsolatok hiánya. A szociálisan hátrányos helyzetű tanulók, a roma tanulók és a tehetséges diákok helyzetére is kitérnek, hogyan tudták biztosítani ebben a nehéz helyzetben a méltányosságot és a befogadást, végül pedig az iskolák újrainításáról olvashatunk.

Az *Educational challenges in subject didactics education in the context of home education* című könyv átfogó képet ad arról, hogyan fejlődött az otthonoktatás az évek és évszázadok alatt, milyen más alternatív módszerek állnak rendelkezésre a hagyományos oktatási rendszer mellett. Több fejezeten keresztül megismerhetjük más nemzetek oktatását, így képet kaphatunk a cseh és a szlovák oktatásról. A kötet jelentősége több szempontból is meghatározó. A szerzők számos pedagógiai kutatással támasztják alá a téma fontosságát és kiemelt csoportot vizsgálnak: elsősorban a sajátos nevelési igényű diákokra fókuszálnak, akiknek az otthonoktatási módszeréről kevés korábbi szakirodalom számolt eddig be. A könyv témája a pandémia idején kiemelt jelentőségű, hiszen arra összpontosít, hogy a megváltozott körülmények között a tanulók megfelelő módszereket alkalmazva hatékonyan sajátítsák el a tananyagot. Ehhez a fontos témához számos új, jól rendszerezett ismerettel járul hozzá a monográfia.

Földi Fanni: <https://orcid.org/0000-0002-3736-7178>